

”

Etelä-Pohjanmaan alueellista siirtymää koskeva suunnitelma

LUONNOS 25.10.2022

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO

Regional Council of South Ostrobothnia

Etelä-Pohjanmaan liitto

Julkaisun nimi, numero ja julkaisuvuosi

ISBN, ISSN

www.epliitto.fi

Sisällys

1. Siirtymäprosessin pääpiirteet ja niiden alueiden yksilöinti, joihin siirtymä vaikuttaa kielteisimmin jäsenvaltiossa.....	3
2. Siirtymään liittyvien haasteiden arviointi kunkin yksilöidyn alueen osalta	10
2.1 Ilmastoneutraaliin unionin talouteen vuoteen 2050 mennessä siirtymisestä aiheutuvien taloudellisten, yhteiskunnallisten ja alueellisten vaikutusten arviointi	10
2.2 Kehitystarpeet ja -tavoitteet vuoteen 2030 mennessä ilmastoneutraalin unionin talouden saavuttamiseksi vuoteen 2050 mennessä	17
2.3 Johdonmukaisuus muihin asiaan liittyviin kansallisiin ja alueellisiin strategioihin ja suunnitelmiin nähden	19
2.4 Suunnitellut toimintatyypit.....	21
3. Hallintomenettelyt.....	27
3.1 Kumppanuus.....	27
3.2 Seuranta ja arviointi.....	28
3.3 Koordinointi- ja seurantaelin/-elimet	29
4. Ohjelmakohtaiset tuotos- ja tulosindikaattorit.....	30

1. Siirtymäprosessin pääpiirteet ja niiden alueiden yksilöinti, joihin siirtymä vaikuttaa kielteisimmin jäsenvaltiossa

1.1 Luonnos odotetusta prosessista, jolla pyritään saavuttamaan vuotta 2030 koskevat unionin energia- ja ilmastotavoitteet ja siirtymään ilmastoneutraaliin talouteen vuoteen 2050 mennessä yhdenmukaisesti kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien ja muiden olemassa olevien siirtymää koskevien suunnitelmien tavoitteiden mukaisesti sekä aikataulusta, jonka mukaan toiminnot, kuten kivi- ja ruskohiilen louhinta tai hiiltä käyttävä energiantuotanto, lopetetaan tai niitä vähennetään asteittain

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan (10.12.2019) on kirjattu: "Hallitus toimii tavalla, jonka seurauksena Suomi on hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilnegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Tämä tehdään nopeuttamalla päästövähennystoimia ja vahvistamalla hiilinieluja." Hallitusohjelma on sisällytetty Suomen yhdistettyyn ja kansalliseen energia- ja ilmastosuunnitelmaan, joka toimitettiin Euroopan komissiolle (EY) joulukuussa 2019 energiaunionin hallinnasta ja ilmastotoimista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/2001 vaatimusten perusteella.

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia vuoteen 2030 sekä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma vuoteen 2030 ohjaavat Suomen siirtymistä kohti ilmastoneutraaliutta. Suomen tavoitteena on nostaa uusiutuvan energian osuus vähintään 51 prosenttiin energian kokonaiskulutuksesta ja 30 prosenttiin tieliikenteen käyttämän energian loppukulutuksesta. Energiatehokkuuden osalta tavoitteena on pitää energian loppukulutus enintään tasolla 290 TWh. Strategian valmistelussa otetaan huomioon komissiolta kesällä 2021 tulevat Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa ('Green Deal') koskevaan tiedonantoon liittyvät säädösehdotukset vuoden 2030 tavoitteiden tiukentamisesta sekä eri ministeriöiden selvitykset, kuten toimialojen vähähiilisyystiekartat, rakentamisen hiilijalanjälkityö ja fossiilittoman liikenteen tiekartta.

Kansallinen uudistettu ilmastolaki hyväksyttiin 1.7.2022. Sen keskeiset tavoitteet ovat seuraavat:

- Ihmisen toiminnasta aiheutuvat kasvihuonepäästöt -60 % 2030, -80 % 2040 ja 90-95 % 2050

- Ilmastoneutraali (päästöt ja nielut yhtä suuret) 2035 ja, että poistumat kasvavat ja päästöt vähenevät edelleen myös sen jälkeen.

Osaksi uudistetun ilmastolain mukaista suunnittelujärjestelmää tulee maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma, jonka päämääränä on kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti edistää maankäytön, metsätalouden ja maatalouden päästöjen vähentämistä, nielujen aikaansaamien poistumien vahvistamista sekä sopeutumista ilmastomuutokseen. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma edistää osaltaan kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista vuoteen 2035 mennessä sekä EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Hallitus ei ole päättänyt tai linjannut turpeen käytöstä vuoden 2030 jälkeiselle ajalle.

Luonnos Suomen uudeksi kansalliseksi ilmasto- ja energiastrategiaksi julkaistiin keväällä 2022. Strategiassa tähdätään ilmaston hiilineutraalisuuden saavuttamiseen vuoteen 2035 mennessä. Julkinen kuuleminen strategiasta päättyi 15. toukokuuta 2022. Strategia sisältää skenaarioita Suomen tulevaksi energijärjestelmäksi. Niin kutsutussa perusskenaariossa uusiutuvan energian tuotanto kasvaisi 140 terawattitunnista 190 terawattitunnista vuoteen 2035 mennessä.

Puupohjaiset polttoaineet, tuulivoima ja lämpöpumput ovat pääasialliset lähteet ja väliaineet uusiutuvan energian lisätuotannolle. Kysynnän kasvu perustuu markkinaolosuhteista riippuvaan kysyntään. Edellä mainitut lähteet ovat kaikkein kilpailukykyisimpiä Suomessa fossiilisiin polttoaineisiin nähden.

Puupohjaisten polttoaineiden päälähteet ovat metsäteollisuuden sivuvirrat ja metsätaloussektorin jätteet. Selluloosan tuotannon odotetaan nousevan, joka johtaa bioenergia-tuotannon kasvuun.

Suomessa metsiä hoidetaan niin, että metsäkatoa ei tapahdu. Suomi toimeenpanee REDII direktiivin ml. kestävyys kriteerin soveltaminen biomassan käytölle. Suomessa sovelletaan myös ei-merkittävää haittaa periaatetta ao. EU-ohjelmissa ml. RRF-rahoitus. Kansalliset investointituet ohjataan kestävien uusiutuvien liikennepolttoaineiden ja biokaasun tuotannon edistämiseen.

Tuulivoiman tuotantokapasiteetti on Suomessa nopeassa kasvussa. Tuotantokapasiteetin odotetaan nousevan kuluvana vuonna yli 5 000 megawattiin. Tuulivoiman tuotanto on hyvin kilpailukykyistä eikä investointeihin käytetä julkista tukea. Alueellisesti on kuitenkin huomioitava puolustusvoimien antamat rajoitteet tuulivoiman rakentamiselle erityisesti Venäjän rajan läheisyydessä ja osin muillakin alueilla.

Lämpöpumppujen käyttö lisääntyy Suomessa nopeasti. Lämpöpumpuilla tuotetaan uusiutuvaa energiaa, kuten geoenergiaa. Niillä myös otetaan talteen jäte-energiaa.

Kansallisesti on käytössä investointitukea esim. jätelämpö ja geoenergia projekteihin, joissa kehitetään ei-polttoon perustuvia teknologisia ratkaisuja.

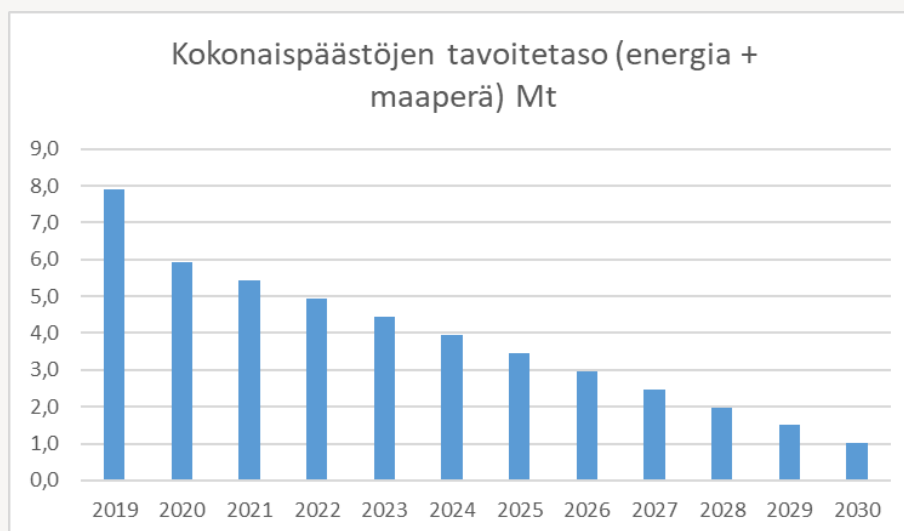
Suomen osalta JTF-erityistavoitteena on vähintään puolittaa turpeen energiakäyttö vuoteen 2030 mennessä. EU:n maaraportissa Suomelle (2020) todetaan, että Suomi on pitkälti saavuttamassa vuoden 2020 ilmastotavoitteensa, mutta hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä edellyttää kunnianhimoisia uusia toimenpiteitä. Raportin mukaan turpeen käytön vaiheittainen lopettaminen voisi edistää huomattavasti Suomen tavoitetta saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä.

Raportin mukaan toimiala on arvioinut, että turvetuotannon välitön työllisyysvaikutus vuonna 2018 oli 2 300 henkilötyövuotta, ja kun epäsuora vaikutus otetaan huomioon, määrä kasvaa 4 200 henkilötyövuoteen. Raportissa todetaan, että jos turvetuotanto lopetettaisiin asteittain, työttömyysriski kohdistuisi pääasiassa työntekijöihin alan välittömästi tarjoamissa työpaikoissa. Vaarassa saattavat olla myös jotkin välilliset työpaikat, koska talouden toimeliaisuus vähenee turvetuotantoalueilla. Tämä edellyttää alueellisen talouden monipuolistamista siten, että varmistetaan alueen houkuttelevuus tulevien investointien kannalta sekä asianomaisten työntekijöiden uudelleen koulutus ja täydennyskoulutus.

Turpeesta ja turpeen roolista energiapolitiikassa ml. alueellisuus.

Turvetta käytetään energiaksi sekä muun muassa kasvualustoissa ja eläinten kuivikkeena. Turpeesta valmistetaan myös esimerkiksi aktiivihiiltä. Turpeen energiakäyttö Suomessa oli vuonna 2020 noin 42 489 TJ (11,8 TWh), eli noin 3,3 % kokonaisenergiankäytöstä. Suomessa turpeella tuotetaan sähköä ja lämpöä yhdyskuntien ja teollisuuden tarpeisiin.

Turpeen energiakäytön odotetaan laskevan vuoden 2019 TWh tasosta 15,7 vuoden 2030 tasoon 2,0. Vastaavasti kokonaispäästöt vähenevät vuoden 2019 Mt-tasosta 7,9 vuoden 2030 tasoon 1,0, kuten alla olevasta kuvasta ilmenee.

Suomessa turpeenkäyttöä on edistetty fossiilisia polttoaineita alemmalla lämmityskäytön valmisteverokannalla. Turpeen alempi vero on lisännyt turpeen käyttöä erityisesti suhteessa kivihiileen. Päästöoikeuden korkean hinnan vuoksi turvetta puolestaan korvautuu uusiutuvilla puuperäisillä polttoaineilla. Turvetta voi varastoida pitkäaikaisesti. Suomessa on erillinen lainsäädäntö polttoturpeen turvavarastoinnista.

Turve on energiantuotannossa paikallinen resurssi, ja sen energiakäyttö keskittyy samoihin maakuntiin kuin sen tuotanto. Koska maakaasuverkko ei pääsääntöisesti ulotu turvetta tuottaviin maakuntiin, ja koska maakaasun käyttö ei ole taloudellisesti kannattavaa suhteessa puupolttoaineisiin, ei turve korvaudu Suomessa maakaasulla.

Eryityisesti turvetta merkittävästi tuottavissa maakunnissa sähkön ja lämmöntuotanto perustuu monipolttoainekattiloihin, joissa voidaan hyödyntää eri polttoaineita. Tämä mahdollistaa turpeen melko nopean korvautumisen muilla vaihtoehdoilla, mikäli tämä on taloudellisesti perusteltua. Se voi johtaa nopeisiin työpaikkamenetyksiin turvesektorilla.

1.2 Yksilöidään alueet, joihin vaikutusten odotetaan kohdistuvan kielteisimmin, ja perustellaan tämä arvioilla taloudellisista ja työllisyysvaikutuksista 1.1 kohdassa esitetyn luonnoksen perusteella

Turvetoimialan vaikutuksia Suomen kansantalouteen sekä maa- ja seutukuntien aluelouteen on selvitetty Pellervon taloustutkimus PTT:n hankkeessa, joka julkaistiin keväällä 2021. Selvitys koski turvetoimialaa kokonaisuutena.

Vuonna 2019 turvetoimialan liikevaihto koko maassa oli 455 miljoonaa euroa ja työllisyys 1 400 henkilötyövuotta. Turvetoimialan tuotannon bruttoarvo oli kuitenkin liikevaihtoa

suurempi, noin 500 miljoonaa euroa, josta toimialan oma jalostusarvo oli noin 126 miljoonaa euroa.

Turvetoimialalla todettiin kuitenkin myös sen suoria vaikutuksia laajemmat vaikutukset alueen talouteen. Panos-tuotostaulujen perusteella turvetoimialan tuottamasta arvosta noin 40 prosenttia muodostuu turvetoimialalla, reilut 30 prosenttia muilla toimialoilla, reilut 20 prosenttia tulee tuonnista ja veroista tuli vajaan viisi prosenttia.

Tuotantoketjun kotimaisesta työllisyydestä tuli noin 55 prosenttia turvetoimialalta, loput muilta toimialoilta, kuten koneiden ja laitteiden korjauksesta ja kuljetuksesta. Turvetoimialan tuotantoketju työllisti siis noin 1,8 kertaa toimialan oman työllisyyden verran. Tällöin vuoden 2019 turvetoimialan 1 404 henkilötyövuotta tarkoittivat koko tuotantoketjussa noin 2 500 henkilötyövuotta. Vuoden aikana työllisten määrä tuotantoketjussa oli kuitenkin selvästi suurempi, sillä iso osa varsinkin turpeen noston työllisistä oli kausi-työntekijöitä.

Koska turve on energiantuotannossa paikallinen resurssi, tulee sen tuotannon vähenemisen työpaikkamenetykset korostumaan nimenomaan kunta- ja seutukuntatasolla. Lisäksi tulevat laajemmat haittavaikutukset, kun turvealan työpaikkojen poistuminen vähentää kysyntää myös alueen palveluille ja heikentää julkisten palveluiden rahoitus pohjaa sekä ennen kaikkea heikentää alueen elinvoimaa, kun nuorten käytännössä ainoat työnsaanti-mahdollisuudet lähes häviävät.

Suomi on ehdottanut komissiolle JTF-tukialueen laajentamista kuudella maakunnalla ja Pirkanmaan neljällä kunnalla komission ehdotuksesta. Komissio ehdotti Suomelle maa-raportissa 2020 tukialueeksi Itä- ja Pohjois-Suomen seitsemää maakuntaa.

Suomi ehdottaa seuraavien maakuntien ja kuntien sisällyttämistä rahaston tukialueeseen:

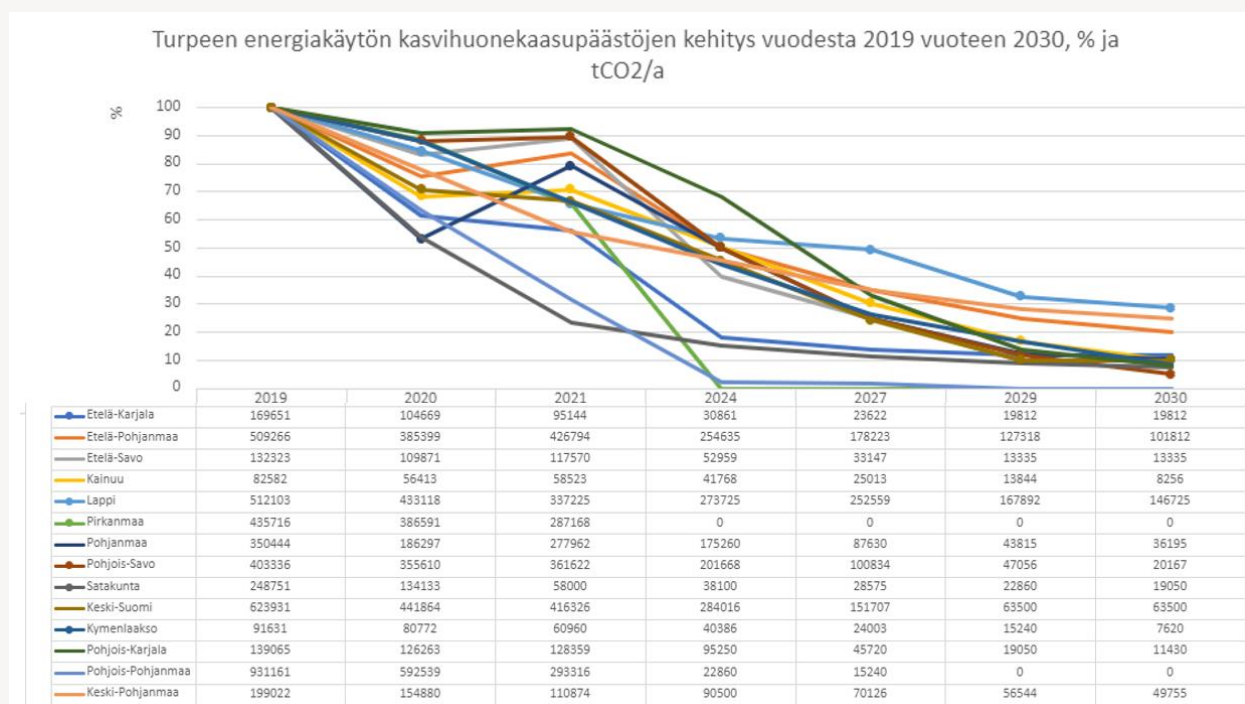
- Etelä-Pohjanmaan, Satakunnan ja Keski-Suomen maakunnat niiden vahvan turve-tuotannon perusteella;
- Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakunnat niiden heikon resilienssikyvyn ja mer-kittävän turvetuotannon vuoksi;
- Pohjanmaan maakunta sen turpeesta riippuvien kasvi- ja eläintuotannon sekä kul-jetus- ja koneyrittäjyyden työpaikkojen menetyksen uhan vuoksi. Lisäksi Pohjan-maalla on turpeen merkittävänä käyttäjänä merkittävä toiminnallinen yhteys naa-purimaakuntien turvetuotantoalueisiin (Keski-Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaa ja Sa-takunta);
- Parkano, Kihniö, Virrat ja Punkalaidun Pirkanmaan maakunnasta turvetuotannosta hyvin riippuvaisina yksittäisinä kuntina. Näillä kunnilla on myös vahva yhteys naa-purimaakuntien (Etelä-Pohjanmaa ja Satakunta) turvetuotantoalueisiin.

Laajennusehdotuksen tarkemmat perustelut alueittain esitetään luvussa 2.1.

Suomessa turpeen energiatuotantoa on lähes kaikissa maakunnissa. Turvetuotannon merkitys korostuu maakunnissa erityisesti paikallisesti seutukunta- ja kuntatasoilla.

Turvetuotantoalueet sijoittuvat pääosin harvaan asutuille alueille, joilla työvoiman kysyntä on muuten erittäin vähäistä. Siten siirtyminen turpeesta hiilineutraaliin energiantuotantoon vaikuttaa erittäin haitallisesti kaikkien 14 *maakunnan* turvetuotantoalueisiin.

Kuten alla olevasta kuviosta voidaan havaita, turpeen energiakäytöstä aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt vähenevät JTF-maakunnissa vuodesta 2019 vuoteen 2030 vähintään 70 %. Edellä mainitut päästöt vähenevät yhteensä 4 301 000 tCO₂ kyseisenä ajanjaksona. Tämä on 89 % vuoden 2019 lähtötasosta 4 829 000 tCO₂. Kun hallitusohjelman sitoumus on pienentää turpeen energiakäyttöä vähintään 50 %, on kyseessä käytännössä todella huomattava hallituksen sitoumuksen nopeuttaminen ja vahventaminen.

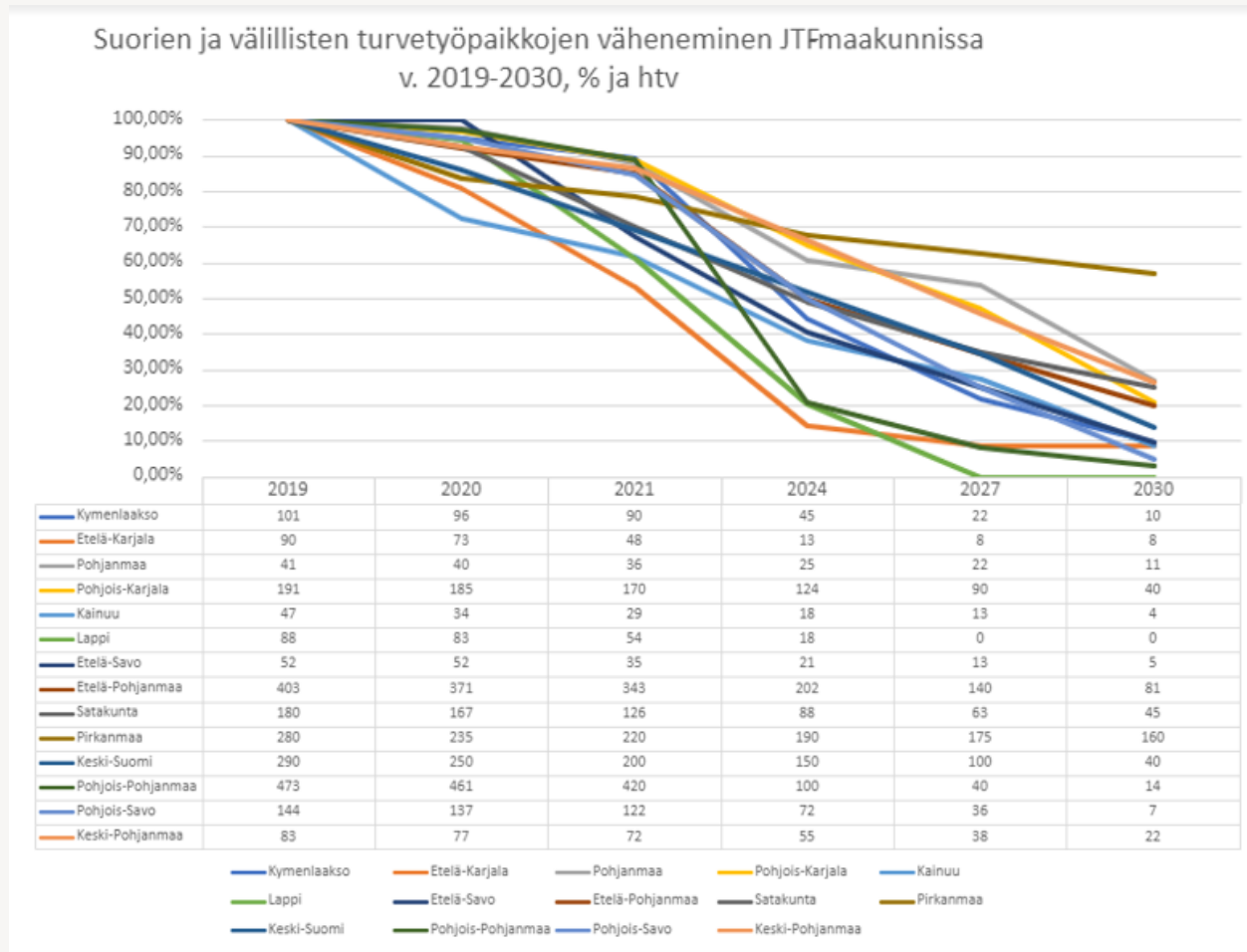

Lisäksi JTF-toimin ennallistetaan turvetuotantoalueita, jonka ansiosta tuotantoalueiden päästöt vähenevät ja ennallistettut alueet muuttuvat hiilinieluksi. Samalla luonnon monimuotoisuus paranee ja haitalliset vesistövalumat vähenevät ennallistetuilla alueilla merkittävästi. JTF-toimin on tavoitteena ennallistaa yhteensä 13 300 hehtaaria turvealueita, jolla vähennetään päästöjä yhteensä 218 500 tCO₂.

JTF-maakunnissa on asetettu kunnianhimoisia tavoitteita hiilineutraalisuuteen pääsemiseksi. On myös laadittu tiekarttoja toimenpiteiden kartoittamiseksi. Osin on myös asetettu tavoitteita ja tehty linjauksia vuoden 2030 jälkeiselle ajalle. Myös ilmasto- ja energiastrategioita päivitetään parhaillaan esim. vuosien 2035, 2040 ja 2050 tavoitevuosien osalta. JTF-maakunnat vievät samalla käytäntöön uuden ilmastolain päästövähennystavoitteita vuosille 2035, 2040 ja 2050 sekä tavoitteita hiilinielujen vahvistamisesta.

Myös komission maaraportissa esittämät investointitarpeet ovat yhteisiä kaikille 14 alueelle. Niiden toteuttaminen on välttämätöntä alueiden elinvoimaisuuden turvaamiseksi tilanteessa, jossa alueilta puuttuvat omat resurssit väistämättömien haittavaikutusten vastaamisessa.

Seuraavassa kuvassa ja taulukossa esitetään kaikkien 14 alueiden odotettu suorien ja välillisten työpaikkojen väheneminen prosentuaalisesti ja henkilötyövuosina vuoteen 2030 saakka:

Kuten kuvasta havaitaan, lähes kaikilla alueilla turvetyöpaikkojen alenema on vähintään 70 prosenttia vuodesta 2019 vuoteen 2030. Taulukon mukaan hallitusohjelman tavoite turpeen energiakäytön puolittumisesta toteutuu useimmilla alueilla jo vuoteen 2024 mennessä, kun PTT:n mallinnuksessa turpeen käytön puolittuessa välittömien ja välillisten työllisten määrä pienenee 45 prosentilla.

Suomen ehdottama aluelaajennus ei vaaranna riittävän tuki-intensiteetin turvaamista. Laajennus huomioiden tuki-intensiteetti olisi noin 170€ per asukas, joka on edelleen noin kolmanneksen enemmän kuin komission maaraportissa ehdottaman mukainen

129,1€ per asukas. Tätä selittää tietenkin myöhemmin päätetty JTF kokonaisvarojen lisäys EU-tasolla.

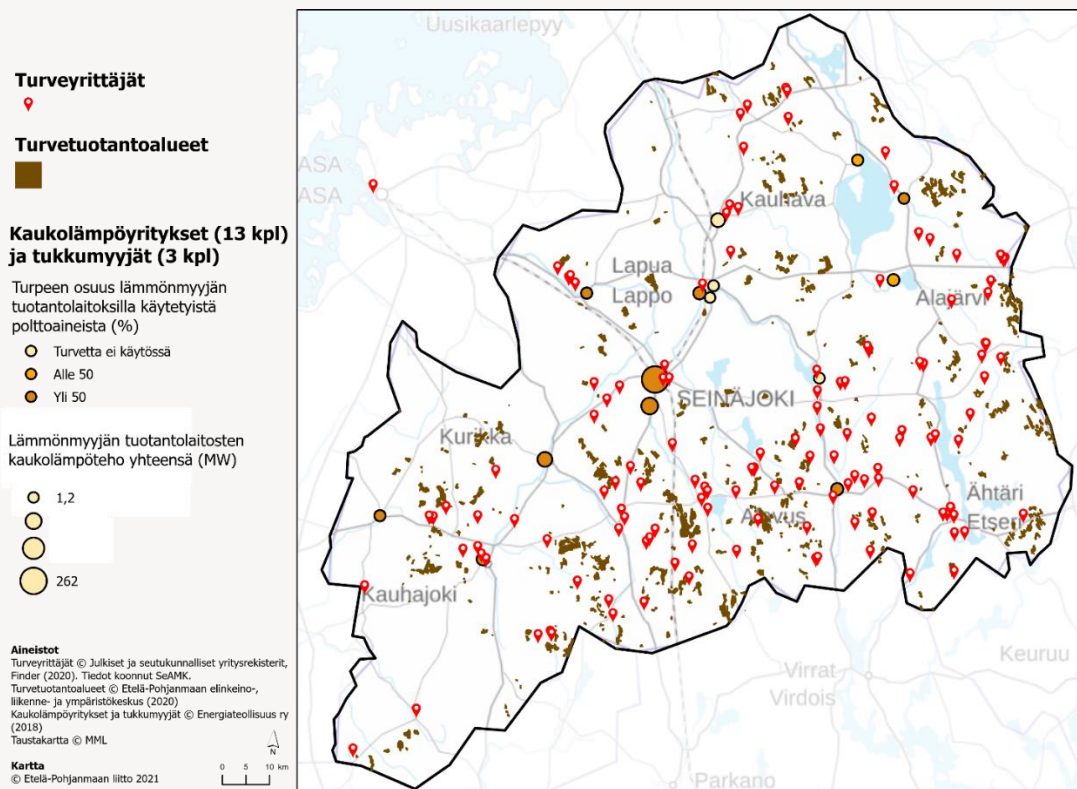
2. Siirtymään liittyvien haasteiden arviointi kunkin yksilöidyn alueen osalta

2.1 Ilmastoneutraaliin unionin talouteen vuoteen 2050 mennessä siirtymisestä aiheutuvien taloudellisten, yhteiskunnallisten ja alueellisten vaikutusten arviointi

Siirtymällä on Etelä-Pohjanmaalla merkittäviä alueellisia vaikutuksia. Haasteita lisää siirtymän ennakoitua nopeampi vauhti.

Etelä-Pohjanmaan edellytykset vastata siirtymästä aiheutuviin haittavaikutuksiin ovat heikot. Maakunta sijoittuu alueellisen potentiaalin indeksissä (RPI, Nordregio 2019) alimpaan luokkaan. Työikäisen väestön väheneminen ja keskittyminen keskuskaupunkiin aiheuttaa haasteita. Maakunnassa on maan yksipuolisin yrityskanta (HHI-indeksi) ja yritysten tuottavuus on maan matalimpia.

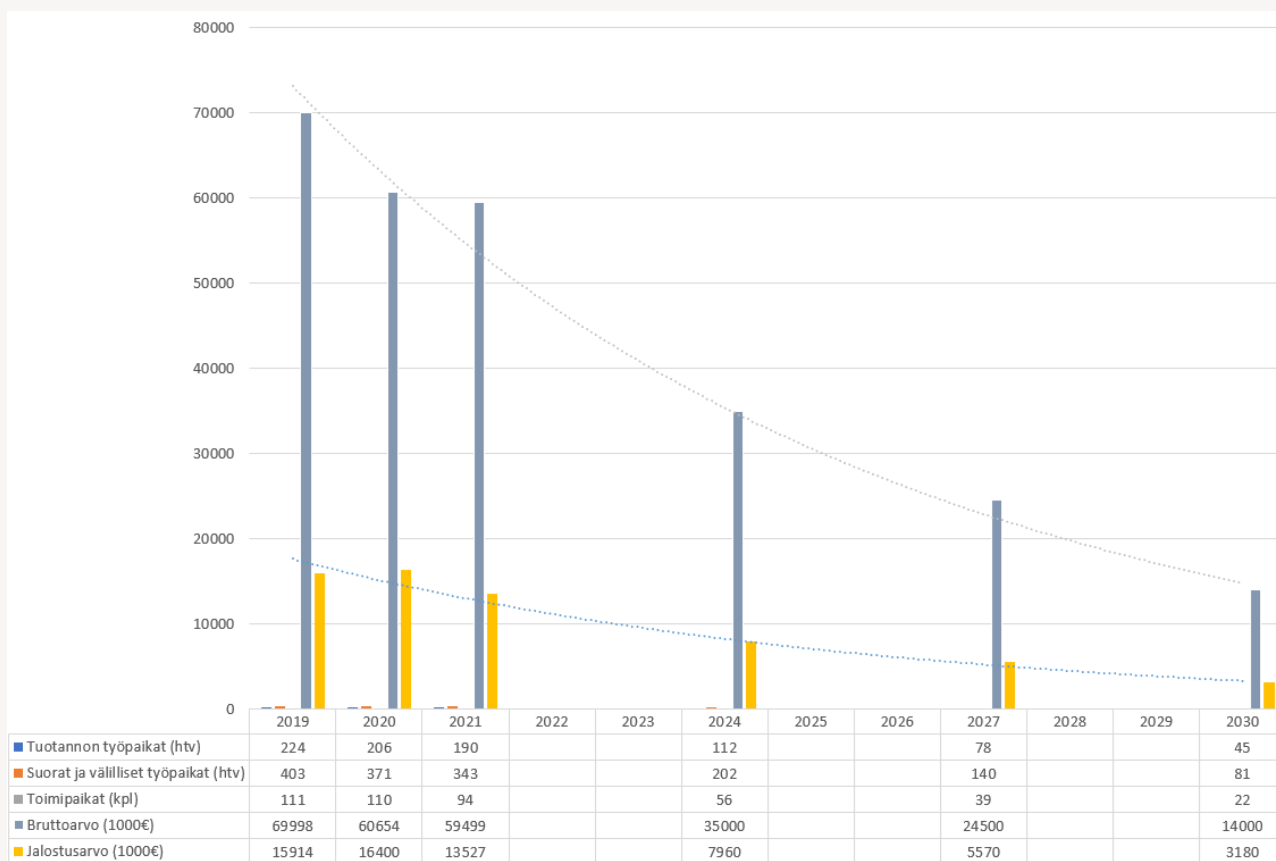
Maakunnassa on 111 turvealan toimipaikkaa, mikä on eniten kaikista maakunnista (n. 24 %) (Tilastokeskus 2019). Eniten niitä on Seinäjoen seutukunnassa. Seinäjoen ammattikorkeakoulun selvityksen mukaan yritysten määrä on tätäkin suurempi, n. 150. Yrityksiä on kaikissa kunnissa.

Kuva 1. Turvealan toimintaa on koko maakunnassa.

Vaikutukset aluetalouteen, yritystoimintaan ja työllisyyteen

Turvealan suorien ja välillisten työllisyysvaikutusten sekä brutto- ja jalostusarvon arvioi-
 daan vähenevän Etelä-Pohjanmaalla 80 % vuoteen 2030 mennessä v. 2019 tasosta.

Kuva 2. Turvetoimialan kehitys v. 2019–21 (PTT 2021, 2022) ja ennuste vuoteen 2030.

Turvealan työllistävä vaikutus suhteessa maakunnan kokonaistyöllisyyteen on Etelä-Pohjanmaalla Suomen suurin, 0,56 %. Turvetuotannon suorat työllisyysvaikutukset olivat v. 2019 Etelä-Pohjanmaalla 224 htv (PTT 2021). Suorien työpaikkojen määrä on suurin Seinäjoen seutukunnassa (123 htv), ja Suupohjan, Järviseudun ja Kuusiokuntien seutukunnissa määrä vaihtelee 26–45 htv välillä.

Työllisyystilasto ei huomioi, että turvealalla käytetään laajasti muihin toimialaluokkiin (mm. koneurakointi, kuljetus) kuuluvien yritysten palveluja, joiden suorat työllisyysvaikutukset eivät luokituta turpeen nostoon. Toimialan ominaisuudet huomioivan arvioinnin mukaan pelkästään energiaturpeen suora työllisyysvaikutus on maakunnassa n. 450 htv (Bioenergia ry ja Koneyrittäjät ry 2019).

Turvetuotantoketju työllistää n. 1,8 kertaa alan oman työllisyyden verran. Toimialoittaisen tilastoinnin perusteella turpeen noston välilliset työllisyysvaikutukset ovat maakunnassa n. 400 htv. Alan ominaisuudet huomioivan arvioinnin mukaan ne ovat yli 800 htv.

Turvealan yritysten henkilöstömäärä on maakunnassa pääosin alle 5 henkilöä. Liitännäiselinkeinoista yleisin on maatalous, minkä lisäksi yrityksissä on mm. koneurakointia ja korjaamotoimintaa. Siirtymän johdosta suoraan taantuvia aloja ovat turvetuotantoyritysten lisäksi kuljetusala ja koneurakointi.

Turvealan taantuminen on ollut nopeaa: henkilöstön ja liikevaihdon määrä on vähentynyt v. 2018–2020 n. 25 % (Tilastokeskus 2022). Vastaava kehitys on toimialalta saatujen tietojen mukaan edelleen kiihtynyt. Vuonna 2021 66 % eteläpohjalaisista turvealan yrityksistä arvioi työtilanteensa alhaiseksi ja n. 1/3 oli lomauttamassa tai irtisanomassa henkilöstöä. Yritysten tekemien alihankintojen (etenkin turpeen kuljetus ja koneurakointi) määrä oli vähentynyt huomattavasti. Useat alan yrittäjät olivat aloittaneet yrityksensä toiminnan alasajon.

Eteläpohjalaisista turveyrittäjistä lähes kaikki ovat miehiä ja iältään 35–64 v (Tilastokeskus 2020). Iäkkäämpien yrittäjien koulutustaso on alhaisempi (SeAMK 2021). Turveyritysten työntekijöissä korostuvat ikäryhmiin 25–34 v. ja 55–64 v. kuuluvat miehet (Tilastokeskus 2020). Ala tarjoaa kesäisin kausityöpaikkoja mm. nuorille, ja kausityöntekijöissä on myös naisia. Nuorten ja muiden kausityöntekijöiden työllistymismahdollisuudet maaseudulla heikkenevät. Tämä on ongelmallista, sillä maakunnan nuorisotyöttömyys on maan korkeimpia. Työnvälitystilaston mukaan alle 25 v. osuus työttömistä työnhakijoista on n. 15 % (898 hklöä) (TEM, 1/2022).

Turvealalla työskentelevien uudelleentyöllistyminen on haastavaa. Heidän koulutustasonsa on matala, eikä se välttämättä vastaa työmarkkinoiden tarpeisiin. Alueen yritykset kärsivät laajasti rekrytointiongelmista, mutta turveyrittäjät ovat haluttomia uudelleen-koulutukseen. Riskiryhmiä siirtymässä ovat etenkin ikääntyneet ja vähän kouluttautuneet yrittäjät, sillä heiltä saattaa puuttua sopeutumiskykyä muutokseen. Toisaalta yrittäjillä ja työntekijöillä on erityisosaamista, jota voitaisiin hyödyntää muilla aloilla.

Eteläpohjalaisista turvealan yrityksistä 71 % sijaitsee ydinmaaseudulla ja 19 % harvaan asutulla maaseudulla, joissa kouluttautumisen ja uuden yritystoiminnan mahdollisuudet ovat rajatut. Turvetuotantoalueiden monipuolinen jälkikäyttö voi ylläpitää alueen yritystoimintaa, mutta jälkikäyttötoimien työllisyysvaikutukset vaihtelevat ja ovat usein turvetuotantoa pienempiä ja kertaluonteisia. Lähtökohdat yritystoiminnan kehittämiseen ovat usein heikot, sillä yrityksissä on tuotantopääomiin ja -koneisiin sidottuja kustannuksia ja tulonmenetyksiä.

Turvetuotannon vähenemisellä on vaikutuksia koko aluetalouden tuotantoketjuihin. Turvealan tuottamasta arvosta n. 40 % muodostuu turvealalla, 30 % muilla toimialoilla, 20 % tuonnista ja vajaat 5 % veroista. Seinäjoen ammattikorkeakoulussa on arvioitu, että energiaturpeen myynnin vähenemisestä aiheutuu Etelä-Pohjanmaan turveyrittäjille kymmenien miljoonien eurojen myyntimenetys.

Useat alat ja toiminnot ovat siirtymän johdosta murroksessa. Turvetta käytetään energian lisäksi kuivikkeena maataloudessa ja kasvualustana kasvihuonetuotannossa. Kasvu- ja kuiviketurvetta hyödyntävät toimialat ovat uhattuina. Tällä on merkittäviä haittavaikutuksia Etelä-Pohjanmaalla, jossa sijaitsee kansallisesti merkittävä ruoka-alan keskittymä. Esim. eläintiloilla on joko turvattava kuiviketurpeen saatavuus jatkossakin tai kehitettävä sille vaihtoehtoisia materiaaleja. Elintarvikesektorille aiheutuu vaikutuksia myös turpeen

energiakäytön vähentyessä maatalojen lämmöntuotannossa. Kasvihuoneyrittäjistä 90 % on lopettamassa tuotannon, jos kasvuturpeen saatavuus lakkaa (Kauppapuutarhaliitto 2020).

Siirtymän johdosta maakuntaan voi syntyä uutta yritystoimintaa ja työllisyyttä, mutta korvaavat työpaikat eivät välttämättä tule samoille alueille ja aloille kuin turpeen arvoketjusta katoavat. Siksi paikallisesti vaikutukset voivat jäädä pitkäaikaisiksi. Maaseutualueilla työpaikkojen väheneminen heikentää ostovoimaa, vähentää kysyntää palveluille ja alenevina verotuloina heikentää julkisten palveluiden rahoituspohjaa.

Korvaaman yritystoiminnan syntyminen edellyttää alueen heikkojen laajakaistayhteyksien kattavuuden parantamista. Laajakaistainvestoinneille voi hakea rahoitusta JTM:n pilareista II tai III, ja lisäksi mahdollisuuksia on esim. CAP-suunnitelmassa.

Vaikutukset energiantuotantoon

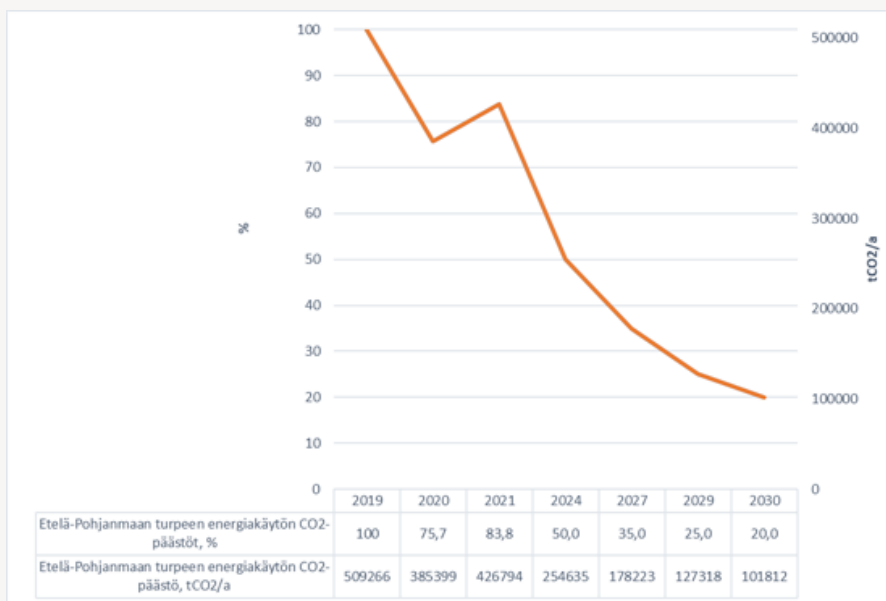
Turpeen käyttö maakunnassa energiantuotannon polttoaineena on v. 2019–20 vähentynyt n. 12 % ollen kuitenkin edelleen korkea, n. 63 % (koko maa: 17 %). Maakunnassa tarvitaan uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden ratkaisuja sekä osaamisen kasvattamista.

Useat alueen suurimmat lämpölaitokset ovat ilmoittaneet energiaturpeen käytöstä luopumisesta 2020-luvun aikana. Investointitarve v. 2021–40 on n. 285 milj. € ja voimalaitoksilla on suunnitelmissa polttoon perustumattomia teknologioita, mm. lämmön talteenottolaitteistot (Suomen Metsäkeskus). Näihin voi hakea rahoitusta JTM:n pilarista III. Siirtymän nopeuden vuoksi turvetta korvataan lyhyellä aikavälillä metsäenergialla. Maakunnassa on käyttämätöntä puuenergiapotentiaalia 1635 GWh (turpeen käyttö nyt voimalaitoksissa 1674 GWh). Uusiutuvan bioenergian avulla nykyiset CHP-laitokset pidetään toiminnassa niin kauan, että niiden kapasiteettia voidaan korvata polttoon perustumattomilla tuotantotavoilla ja energian käyttöä vähentämällä. Puuenergian paikallisen saatavuuden turvaamiseksi on kehitettävä biomassan varastointia ja edistettävä bioenergia-terminaalien syntymistä. Tähän liittyvä työllisyys, yritystoiminta ja sitä tukeva palveluliiketoiminta lisääntyvät. Toimet toteuttavat EU:n Green Deal ja Fit for 55 -paketin tavoitteita. Bioenergian käytön lisääntyminen tuo investointitarpeita alempiasteisen tiestön sekä huonokuntoisten ja painorajoitettujen siltojen kunnostamiseen, joihin voi hakea rahoitusta JTM:n pilareista II ja III.

Bioenergian työllisyysvaikutukset voivat kohdistua turvetuotannosta työttömäksi jääneisiin. Maakunnan bioenergian teknis-taloudellinen potentiaali on suuri omaan energiakulutukseen verrattuna, ja sen hyödyntäminen tuottaa myönteisiä työllisyys- ja aluetalousvaikutuksia (Simola ym. 2010). Metsähakkeen tuotannon ja kuljetuksen työllisyyskerroin on korkeampi (0,22 htv/GWh) kuin turpeen (0,17 htv/GWh) (PTT 2013). Biomassan tuottaminen tarjoavat työtä turveyrittäjille ja heidän työntekijöilleen, mahdollisesti uudelleen-koulutuksen jälkeen.

Ympäristövaikutukset

Etelä-Pohjanmaan asukaskohtaiset kasvihuonekaasupäästöt ovat maakuntien korkeimmat. Turpeen energiakäytön vähenemisen johdosta CO₂-päästöt laskevat n. 80 % vuodesta 2019 vuoteen 2030 (kuva 3). Vähenemä on selvästi suurempi kuin hallitusohjelman tavoite.

Kuva 3. Turpeen energiakäytön päästökehitys v. 2019–2021 ja arvio v. 2024–2030.

Maakunnan turvetuotantoalueiden ala on n. 12 250 ha (v. 2020). Yritykset ovat aloittaneet toiminnan alasajon, sillä v. 2020 tuotantoalueiden ala oli 21 % pienempi kuin vuosina 2015–2019 keskimäärin.

Turvetuotannosta poistuvat alueet on ennallistettava tai niille on löydettävä kestäviä jälkikäyttömuotoja. Tuotannon päättyessä suunniteltua aiemmin ei jälkikäyttösuunnitelmia ole valmiina, mikä voi aiheuttaa ilmasto- ja vesistö päästöjä. Jälkikäyttömuodon valintaan vaikuttavat mm. jäännösturpeen paksuus, maanomistus ja kustannukset. Valittava jälkikäyttö vaikuttaa alueen tulevaan päästökehitykseen ja luontoarvojen palautumiseen.

JTF-suunnitelman tavoite on ennallistaa 4000 ha turvetuotantoalueita, minkä seurauksena päästöt vähenevät 66 300 tCO₂-ekv/a, ja ennallistetut alueet muuttuvat hiilinieluksi, luonnon monimuotoisuus kasvaa ja haitalliset vesistövalumat vähenevät merkittävästi (Laskumenetelmä: turvetuotantoalueen pinta-ala on kerrottu UNFCC:lle lähetettävän kansallisen kasvihuonekaasuinventaarion kertoimilla ja ennallistettavan alueen pinta-ala IPPC:n ohjeen mukaisilla kertoimilla). Kosteiksi ennallistettavat suot voivat toimia tulvavesialtaina parantaen tulvanhallinnan mahdollisuuksia.

Metsäenergian käyttöä ja energiapuun korjuuta voidaan Etelä-Pohjanmaalla raaka-ainevarojen puolesta lisätä kestävästi. Taimikonhoitoa on tehty jaksolla 2014–18 n. 60 000 ha

ja tarve seuraavalle 5-vuotiskaudelle on yli 110 000 ha. Ensiharvennuksia on vastaavasti tehty 60 000 ha ja tarve on lähes 100 000 ha (Luonnonvarakeskus). Taimikonhoito- ja ensiharvennusrästejä on alueella runsaasti. Maakunnassa on käytetty 59 % pienpuun käytön potentiaalista suhteessa mahdollisuuksiin ja suurin kestävä hakkuumäärä ei tule ylitymään, vaikka turve korvattaisiin lämpölaitoksissa osittain metsäenergialla (Suomen Metsäkeskus).

Lyhyellä aikavälillä (vuoteen 2030) pienpuun käyttäminen energiantuotannossa ei vaaranna hiilinieluja, vaan metsien kasvu säilyy ennallaan tai kasvaa, ja metsämaan pinta-ala ei pienene. Nuorten metsien harvennuksella vahvistetaan puuston elinvoimaisuutta, lisätään kasvukuntoa ja tuhokestävyyttä. Hoidettu nuori metsä toimii tehokkaammin hiilensijojana puuston järeytymisen takia. Metsäenergian käyttö tuottaa ilmastohyötyjä, kun energiakäyttöön ohjataan nopeasti hajoavia hakkuutähteitä ja pienpuuta, joka metsään jätettynä hajoaisi nopeasti. Energiapuun korjuu tulee toteuttaa huolehtimalla riittävän lehtipuusekoituksen jättämisestä ja lahopuiden säästämisestä hoitotoimenpiteiden yhteydessä monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Biomassan tuotanto noudattaa RED III -kestävyyskriteereitä ja maakunnan metsät (ml. energiapuu) ovat sertifioituja pääosin PEFC-sertifikaatin mukaisesti (vaatimukset mm. monimuotoisuuden turvaaminen, metsien kasvun ylläpito). Ilmastoviisas kokonaiskestävä metsätalous (ml. ekologinen, ilmastollinen) on alueellisen metsäohjelman keskeisiä strategioita. Metsäenergian käyttö ei vaaranna vanhojen tai luonnontilaisten metsien suojelun ja säilyttämisen tavoitteita.

Maakunnalliset ilmastotavoitteet ja turvealan kehitys vuoteen 2030

Etelä-Pohjanmaa sitoutuu ja vie käytäntöön ilmastolain päästövähennystavoitteita vuosille 2030, 2040 ja 2050 sekä hiilinielujen vahvistamisen tavoitteita. Maakuntastrategian tavoite on hiilinegatiivisuus v. 2050, mikä edellyttää päästöjen leikkaamista 80 % v. 2005 tasosta sekä panostamista kestäväan ruokajärjestelmään, päästöttömään energiantuotantoon ja hiilettömään liikenteeseen. Ratkaisuina ovat mm. polttoon perustumaton lämmöntuotanto ja hiilinielujen vahvistaminen. Etelä-Pohjanmaan ilmasto- ja kiertotaloustiekartan tavoitteita ovat mm. hallittu siirtyminen kohti kestävää energiantuotantoa sekä metsien ja soiden hiilinielujen ja -varastojen vahvistaminen.

Energiaturpeen käytön vähenemisellä saavutetaan merkittävä päästövähennys, mikä edistää ilmastotavoitteiden saavuttamista (kuva 3). Turvetoimialalla jo tapahtuneen kehityksen (kuva 2) ja eteläpohjalaisten turveyrittäjien haastattelujen perusteella on arvioitu, että v. 2030 mennessä energiaturpeen tuotanto ja käyttö tulee vähentymään voimakkaasti. Useat suurimmat turvetta tuottavat yritykset ja sitä käyttävät voimalaitokset ovat ilmoittaneet energiaturpeen käytöstä luopumisesta 2020-luvun aikana.

2.2 Kehitystarpeet ja -tavoitteet vuoteen 2030 mennessä ilmastoneutraalin unionin talouden saavuttamiseksi vuoteen 2050 mennessä

Turvetuotannon vähenemisen hättävähäikutukset ovat Etelä-Pohjanmaalla laajat. Maakunnassa on tunnistettu kolme kehitystarvetta, joihin vaikuttamalla lievennetään siirtymän hättävähäikutuksia. Kehitystarpeet ja -tavoitteet kytkeytyvät älykkään erikoistumisen strategiaan.

1. Yritystoiminnan ja osaamisen vahvistaminen hiilineutraaliin talouteen siirtymisessä

Turvetuotantoon suoraan ja välillisesti liittyvä yritystoiminta vähenee koko alueella merkittävästi v. 2030 mennessä. Alueella tarvitaan yritystoiminnan uudistamista ja uutta yritystoimintaa. Omistajanvaihdosten edistämiseksi on tehtävä toimia. Maakunnan elinkeinorakenne on maan yksipuolisimpia, ja sitä on monipuolistettava.

Turvealan ja muun yritystoiminnan taantuminen kiihdyttää poismuuttoa. Maakunnan väkiluku on pitkään ollut laskussa. Alueella tarvitaan alueiden elinvoimaan liittyviä toimenpiteitä, esim. uusiin koulutus- ja työmahdollisuuksiin liittyen. On tarve tukea turveketjuun liittyvien ihmisten uudelleen koulutusta ja uusien taitojen hankkimista huomioon ottaen erityisesti nuorten ammatillisen koulutuksen hankkiminen.

Maakunnassa on edistettävä kasvu- ja kuiviketurvetta korvaaviin materiaaleihin ja niiden käyttöönottoon liittyvää TKI-toimintaa yhteistyössä muiden alueiden kanssa. On tarve kehittää turpeen uusia innovatiivisia käyttömuotoja (aktiivihäili, biostimulantit ym. pieniä tuotantopinta-aloja vaativat tuotteet) edellyttäen, että turpeen nosto ei tule hidastamaan maakunnan päästövähennystavoitteiden toteutumista. Samalla tulee myös tutkia uusia turpeennostomenetelmiä, joilla vähennetään turpeen noston yhteydessä syntyviä päästöjä.. Kuiviketurve on vaikuttanut positiivisesti ruokaturvallisuuteen, josta on jatkossa huolehdittava muulla tavoin, sekä kehitettävä siihen liittyvää yritystoimintaa ja osaamista. Yrityksiä on kannustettava myös muuhun innovaatiotoimintaan.

Alueella ei ole riittävästi vihreään siirtymään liittyvää osaamista, tuottavuus on matala ja alueen yrityksissä on tarve digitalisaation, innovaatiokyvyyden ja muiden liiketoimintavalmiuksien lisäämiselle. Tutkimus- ja koulutustoimijoiden on reagoitava elinkeinoelämän tarpeisiin ja osaamisen kasvattamiseen.

Kehitystavoitteet v. 2030 mennessä: Turvealalta työttömäksi jääneet ovat uudelleen työllistyneet tai -koulutautuneet, ja nuorille on löytynyt koulutuspolkuja ja työmahdollisuuksia. Turvealalta pois siirtyneet yritykset ovat suunnanneet liiketoimintaansa uudelleen. Yritysten uudistumisen ja omistajanvaihdosten myötä turvattu toiminnan jatkuminen on luonut uusia työpaikkoja. Turpeelle on maakunnassa kehitetty ympäristökestävästi innovatiivisia käyttömuotoja. Maatalous- ja kasvihuonetuotannossa on käytössä uusia

turvetta korvaavia materiaaleja. Yrityksissä on hyvää liiketoimintaosaamista ja digitaaliset valmiudet.

2. Uusiutuvan energiantuotannon kasvattaminen

Etelä-Pohjanmaan kasvihuonekaasupäästöt ovat korkeat ja energiantuotanto keskeinen päästölähde. Energiaturpeen käytön voimakas vähentyminen v. 2030 mennessä tuo muutoksia energiajärjestelmään.

Uusiutuvan energiantuotannon lisääminen ja energiatehokkuuden parantaminen ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi vaatii panostuksia TKI-toimintaan. Alueella on tarpeen kasvattaa energia-alan osaamista ja kehittää yrityksissä vihreään siirtymään perustuvaa liiketoimintaa.

Maakunnassa on jatkettava siirtymää polttoon perustumattomaan energiantuotantoon, johon tuotannon tulee keskipitkällä aikavälillä merkittävässä määrin perustua. Maakunnassa on mm. edistettävä TKI-toimintaa ja maakunnan toimijoiden valmiutta uusien teknologioiden hyödyntämiseen ja huomioimiseen esim. investointisuunnitelmissa. Maakunnassa on tarve hyödyntää energiainvestoinneissa JTM:n pilaria III. Alueella on hyödynnettävä paikallisesti tuotetun kestävä bioenergian käytön lisäämiseen ja sen tuomiin myönteisiin aluetalous- ja työllisyysvaikutuksiin liittyvää potentiaalia. Lyhyellä aikavälillä on tarve metsäenergian käyttöön, mikä on tehtävä hiilinieluja ja monimuotoisuusarvoja heikentämättä.

Kehitystavoitteet v. 2030 mennessä: Energiaturpeen käytön vähenemisestä syntynyt energiavaje on korvattu uusiutuvan energian ratkaisuilla. Metsäenergian käyttö on toteutettu ilmastokestävästi ja monimuotoisuus ei ole heikentynyt. Maakunnassa on panostettu TKI-toimintaan ja edistyneiden teknologioiden käyttöönottoon, jotka tähtäävät uusiutuvan energian saatavuuteen, päästöjen vähentämiseen ja energiatehokkuuteen. Yritykset ovat aloittaneet energiatehokkuuteen tai uusiutuvan energian ratkaisuihin perustuvaa uutta liiketoimintaa. Uudet ratkaisut ovat luoneet uutta yritystoimintaa ja työpaikkoja, sekä monipuolistaneet maakunnan taloutta. Yrityksissä, TKI-toiminnassa ja osaamisessa toteutunut kehitys mahdollistaa polttoon perustumattomien energiantuotantoratkaisujen käyttöönoton keskipitkällä aikavälillä.

3. Soiden ennallistaminen ja turvemaiden kestävä käyttö

Etelä-Pohjanmaalla poistuu turvetuotannosta tuhansia hehtaareja suoalaa v. 2030 mennessä. Turvemaiden maankäytössä on huomioitava vaikutukset kasvihuonekaasupäästöihin, hiilensidontaan, vesistöihin ja luonnon monimuotoisuuteen.

Alueella tarvitaan turvemaiden kestävään käyttöön liittyviä selvityksiä, pilotointeja ja tutkimuksia. Teemassa on tarvetta ylimaakunnalliselle yhteistyölle. On koottava turvevaroihin liittyvää tilannetietoa ja edistettävä jälkikäyttösuunnittelua. Turvetuotantoalueiden muuttamista mm. luontomatkailukäyttöön, kosteikkoviljelyyn ja

aurinkoenergiatuotantoon on selvitettävä ja edistettävä kuitenkin huomioiden, että hiilivarastot eivät vapaudu ilmakehään.

Alueella on edistettävä turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistamista ja tuotannosta kärsivien vesistöjen kunnostusta. Maakunnassa on runsaasti potentiaalia alueiden ennallistamisessa tulva-altaiksi, mikä vaikuttaa myönteisesti vesistö- ja ilmastopäästöihin ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen tulvasuojelua edistämällä.

Turvemaiden kestäväään käyttöön liittyy osaamis- ja neuvontatarpeita, joita kehittämällä voidaan edistää mm. turvealan yritysten uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Kehitystavoitteet v. 2030 mennessä: Turvetuotannosta poistuneilla alueilla on siirrytty kestävästi seuraavaan maankäyttömuotoon ja ominaisuuksiltaan sopivat suot on ennallistettu. Turvemaista ja niiden kestävästä käytöstä on alueella hyvä tilannekuva, ja maanomistajat saavat tukea turvemaiden suunnitteluun. Soiden ennallistaminen ja turvemaiden kestävä käyttö on luonut uusia työpaikkoja ja siihen liittyvä osaaminen on vahvistunut. Turvemaiden maankäytössä on varmistettu, että turpeen hiilivarastot eivät vapaudu ilmakehään.

2.3 Johdonmukaisuus muihin asiaan liittyviin kansallisiin ja alueellisiin strategioihin ja suunnitelmiin nähden

JTF-suunnitelman yhteys Suomen kansalliseen yhdennettyyn energia ja ilmasto-suunnitelmaan

Suomen kansallisen yhdennetyn energia- ja ilmastosuunnitelman tavoitteet perustuvat Marinin hallitusohjelman tavoitteisiin. Etelä-Pohjanmaan alueellinen JTF-suunnitelma tukee hallitusohjelman tavoitteen toteutumista: energiaturpeen käytön vähentäminen on tunnistettu kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen kannalta keskeiseksi asiaksi maakunnassa. Toisaalta maakunnassa on myös pyrkimys siihen, että energiaturpeen korvaaminen puuenergialla ei johda hiilinielujen heikentymiseen, vaan energiantuotantoa monipuolistetaan ja se tulee jatkossa perustumaan myös polttoon perustumattomiin menetelmiin.

Suomen kansallisen yhdennetyn energia- ja ilmastosuunnitelman tavoitteet uusiutuvan energiatuotannon lisäämisestä, maankäyttösektorin päästöjen vähentämisestä (ml. soiden ja turvemaiden päästöjen vähentämiskeinot) ja vähähiiliseen talouteen siirtymisen lisäpanostuksista mm. biotalouden ja puhtaan teknologian ratkaisujen kautta ovat keskeisiä myös Etelä-Pohjanmaan alueellisessa JTF-siirtymäsuunnitelmassa. Suunnitelma on yhdenmukainen myös mm. rakennusten päästöttömään lämmöntuotantoon siirtymisen tavoitteen sekä ilmastoystävällisen ruokapolitiikan edistämisen kanssa.

JTF-suunnitelman yhteys Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategian ilmastotavoitteisiin

Etelä-Pohjanmaan JTF-suunnitelman toimet ovat yhteensopivia Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategian ja siinä esitettyjen ilmastotavoitteiden kanssa. Maakuntastrategiassa asetetaan tavoitteeksi päästöjen leikkaaminen 80 % vuoden 2005 tasosta, mikä edellyttää maakunnassa mm. panostamista kestäväan ruokajärjestelmään ja päästöttömään energiantuotantoon sekä hiilinielujen vahvistamiseen.

JTF-suunnitelman yhteys älykkään erikoistumisen strategiaan

Etelä-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategian tavoitteena on edistää elinkeinoelämän uudistumista ja vastata tulevaisuuden tarpeisiin valituilla elinkeinopainoaloilla. Maakunnan alueellinen JTF-suunnitelma kytkeytyy älykkäässä erikoistumisessa seuraaviin kokonaisuuksiin: ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa, kestävät ruokajärjestelmät ja biotalouden uudet ratkaisut, älykkäät teknologiat sekä hyvinvointi- ja elämystalous. Älykkään erikoistumisen sisällöissä on keskeistä myös innovaatioekosysteemien vahvistaminen ja kansainvälinen verkottuminen. JTF-suunnitelman tavoitteena on edistää yritysten ja työntekijöiden osaamisen tasoa sekä kehittää ratkaisuja ilmasto- ja ympäristöasioihin. Nämä tavoitteet ovat mukana myös älykkään erikoistumisen strategiassa.

Älykkään erikoistumisen strategian mukaisesti kestävien ruokajärjestelmien tulevaisuuden vaatimuksiin vastataan JTF-suunnitelmassa mm. edistämällä maataloita ja puutarhoissa käytettyjen kasvu- ja kuiviketurpeiden vaihtoehtoisten materiaalien kehittämistä sekä panostamalla energiaratkaisuihin, jotka tukevat koko ruokaketjun kestävyyttä, kannattavuutta ja toimintavarmuutta. Älykkään erikoistumisen strategian mukaan maakunnan tavoitteena on kestäväällä tavalla tuotettu energia, mikä on keskeinen tavoite myös alueellisessa JTF-siirtymäsuunnitelmassa. Rahaston toimien avulla maakunnan potentiaali uusiutuvassa energiassa voidaan ottaa paremmin käyttöön edistäen samalla niihin liittyviä T&K-panostuksia.

Älykkään erikoistumisen strategiassa maakunnan vahvuuksiksi tunnistetut tiheä ja monipuolinen yrityskanta sekä yrittäjämäinen toimintapa luovat perustan myös oikeudenmukaisen siirtymän suunnittelussa. Rahaston avulla voidaan tukea elinkeinoelämän uudistamista ja monipuolistamista sekä kasvuyrittäjyyden ja kansainvälistymisen kehitysharpausta. Etelä-Pohjanmaan alueellisessa siirtymäsuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet mahdollistavat laajan toimijajoukon osallistumisen aluetalouden monipuolistamiseen.

JTF-suunnitelman yhteys Etelä-Pohjanmaan ilmasto- ja kiertotaloustiekarttaan

Etelä-Pohjanmaan JTF-suunnitelmassa esitetyt toimet tukevat maakunnan kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä, uusiutuvan energian osuuden kasvattamista sekä kiertotalouden vahvistamista, jotka ovat ilmasto- ja kiertotaloustiekartan keskeisiä sisältöjä. Nämä luovat aluetaloudelle uusia mahdollisuuksia.

JTF-suunnitelman yhteys Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelmaan

Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelmassa 2021–25 strategisina linjauksina ovat mm. suometsät, metsään ja puuhun perustuvien elinkeinojen kehittäminen sekä metsien tila- ja omistusrakenteen kehittäminen. Nämä ovat yhteensopivia alueellisen JTF-suunnitelman kanssa.

JTF-suunnitelman yhteys alue- ja rakennepolitiikan rahastoihin, CAP-suunnitelmaan ja kansainväliseen hanketoimintaan (ml. Itämeri-strategia)

Merkittäviä EU-ohjelmia Etelä-Pohjanmaalla ovat Suomen CAP-suunnitelma 2023–2027 sekä alue- ja rakennepolitiikan ohjelma 2021–2027. Alue- ja rakennepolitiikan ohjelma sisältää kolme rahastoa: rakennerahastot EAKR (Euroopan aluekehitysrahasto) ja ESR (Euroopan sosiaalirahasto) sekä JTF-rahasto (oikeudenmukaisen siirtymän rahasto). CAP-suunnitelman sekä alue- ja rakennepolitiikan ohjelman eri rahastojen synergia muodostuu elinkeino-, energia-, ilmasto-, digitalisaatio-, innovaatio-, koulutus- ja työllisyysseimoissa. Alueellista kehittämisrahoitusta yhteensovitetään ja koordinoidaan maakunnan yhteistyöryhmässä (MYR).

Seinäjoen kaupunki ja valtio ovat solmineet ekosysteemisopimuksen teemalla Älykäs vihreä kasvu. Rahoitus sopimuksen toimenpiteille osoitetaan kestävän kaupunkikehittämisen EAKR-rahoituksesta. Sopimuksen sisällöt (ruokaekosysteemin kestävä uudistuminen ja älykkäästi uudistuva teollisuus) tukevat alueellisen JTF-suunnitelman sisältöjä.

Alueellisen suunnitelman toteuttamisessa tärkeää on yhteistyö myös esimerkiksi Interreg-ohjelmien ja muiden kansainvälisten rahoitusvälineiden kanssa. EU:n Itämeren alueen strategia EUSBSR vastaa Itämeren alueen maiden yhteisiin haasteisiin. Itämeri-yhteistyössä esimerkiksi ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyen keskeisiä toimia ovat tulvariskien hallinnan kehittäminen ja ilmastonmuutoksen kiihdyttämien ravinnevalumien hallinta.

2.4 Suunnitellut toimintatyypit

JTF-rahaston toimet kohdentuvat turpeen tuotannon ja sen käytön vähenemisen aiheuttamien taloudellisten, sosiaalisten ja ekologisten haittavaikutusten minimoimiseen. Toimet tukevat älykkään erikoistumisen strategiaa ja niitä voidaan toteuttaa koko maakunnan alueella. Hankevalinnassa pyritään painottamaan alueita, joihin siirtymän vaikutukset kohdistuvat merkittävimmin.

Toimien tulee noudattaa "ei merkittävää haittaa" (DNSH) ja saastuttaja maksaa -periaatteita, sekä voimassa olevaa kansallista ja eurooppalaista lainsäädäntöä, mm. uusiutuvan energian direktiiviä (RED II). Hakijan on hakemuskvaiheessa arvioitava toiminnan

ympäristövaikutuksia ja tarpeen mukaan tehtävä suunnitelma toiminnan vaikutusten minimimisestä tai vähentämisestä.

Hakemuksissa arvioidaan horisontaalisen valintaperusteen avulla, miten hanke tukee sukupuolten tasa-arvoa.

1. Yritystoiminnan ja osaamisen vahvistaminen hiilineutraaliin talouteen siirtymisessä

Tuettava toiminta:

- Uudelleen koulutus ja uusien taitojen hankkiminen; ensisijainen kohderyhmä turvesektorilta työttömiksi jääneet tai työttömyysuhanalaiset erityiskohteena nuoret
- Turvesektorin yrittäjien ja turvesektorin muiden toimijoiden osaamisen ja valmiuksien kehittäminen mm. puunkorjuun ja turvesoiden ennallistamisen aloilla uuden liiketoiminnan mahdollistamiseksi
- Pk-yritysten kasvu, kansainvälistyminen ja innovointivalmiudet (ml. liiketoiminta- ja markkinointiosaaminen), toimintaa uudistavat ja tuottavuutta lisäävät investoinnit sekä tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen
- Elinkeinoelämälähtöinen innovaatiotoiminta ja TKI-yhteistyö; yritysten ja tutkimuksen yhteishankkeet
- Uusi tai uudistuva liiketoiminta, (ml. yritysverkostojen kehittäminen, yrityskehittämö- ja hautomomallit) sekä yritysten jatkuvuus omistajavaihdoksin
- Uudet innovaatiot turpeen korvaamiseksi ja turpeen uudet innovatiiviset käyttömuodot
- Pk-yritysten bio- ja kiertotalouskonseptit

Keskeisimpiä elinkeinorakennetta monipuolistavia toimia ovat älykkään erikoistumisen strategian mukaisesti kestävä ruokaekosysteemin ja biotalouden uusien ratkaisujen kehittäminen, älykkäisiin teknologioihin liittyvä kehittäminen sekä hyvinvointi- ja elämästälouden innovaatiot ja toimenpiteet. AES:n mukaan kehitysmahdollisuuksia on aloittavien ja kasvavien yritysten, kiertotalouden ja digitalisoinnin sekä innovaatioiden ja yritysten uudistamista ja kansainvälistymistä edistävissä toiminnoissa. Kestäviä teknologiainnovaatioita ja kestävyysinvestointeja vauhditetaan.

Elinkeinoelämän uudistamiseksi sekä osaamistarpeiden ja vihreän siirtymän edistämiseksi toimia kohdennetaan koulutukseen, tutkimukseen ja innovaatiotoimintaan sekä demonstraatio- ja oppimisympäristöihin.

Uudelleen koulutuksella ja uusien taitojen hankkimisella luodaan mahdollisuuksia turpeen energiakäytön alasajosta kärsiville aloille ja nuorille. Muuntokoulutuksella vastaan työvoimapulaan. Toimia kohdennetaan mm. luonnonvara-alan opetusta tarjoavien ammatillisten oppilaitosten koulutusohjelmien kehittämiseen, millä voidaan nostaa metsäalan osaamistasoa kestävä metsänhoidon varmistamiseksi. Tarjolla on ammatillista koulutusta maakunnan vahvoilla elinkeinoaloilla.

Syrjäytymisvaarassa olevien, vaikeasti työllistyvien koulutus- tai työmarkkinapolkujen löytymistä tuetaan hyödyntämällä moniammatillisia verkostoja. Keskeisiä tuen tarjoajia

ovat työ- ja elinkeinotoimiston muutosturva- ja työkykyarviointiasiantuntijat, hyvinvointi-alueet, kunnat ja palveluntarjoajat. Toimenpiteitä työ- ja elinkeinotoimiston ja ELY-keskuksen toimesta on jo käynnistynyt alalta työttömiksi jääneille. Myös ESR+-rahasto on mahdollinen edistettäessä heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien kiinnittymistä koulutukseen ja työmarkkinoille.

Toimilla vahvistetaan pk-yrityssektorin uudistumista ja tuottavuutta lisääviä investointeja. Panostetaan energiatehokkaiden, ympäristöystävällisten, korkean jalostusasteen tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen. Tuetaan kiertotalouden edistämistä mm. agrobiotalouden ja metsä- ja puuteollisuuden toimialoilla, joiden sivuvirtojen jatkojalostusta kehitetään. Keskeisiä ovat neuvonta- ja omistajanvaihdospalvelut, toimintaympäristön ja koulutustarpeiden ennakointi sekä selvitykset.

Toimia kohdennetaan kasvu- ja kuiviketurpeen vaihtoehtoisten materiaalien kehittämiseen ja käyttöönottoon yhteistyössä muiden alueiden kanssa. Toimia kohdennetaan turpeen uusien innovatiivisten käyttömuotojen (mm. aktiivihiili, biostimulantit) kehittämiseen. Toimien ei saa hidastaa maakunnan päästövähennystavoitteiden toteutumista tai olla muuten ympäristölle haitallisia, mikä tulee varmistaa hakemusvaiheessa. Lisäksi tulee tutkia tuotannon kehittämistä edelleen ympäristöystävällisemmäksi (mm. vesistö-päästöt).

Toteutetaan alueellisen metsäohjelman mukaisia toimenpiteitä, kuten kokonaiskestävä metsätalous, tutkimukseen ja näyttöihin perustuva metsänhoito, fossiilisten raaka-aineiden korvaaminen puuperäisillä materiaaleilla tuotteissa ja polttoaineissa.

Elinkeinorakenteen uudistumista tukeville laajakaistahankkeille voi hakea rahoitusta JTM:n pilareista II tai III.

2. Uusiutuvan energiantuotannon kasvattaminen

Tuettava toiminta:

- Uusiutuvan energian, vähähiilisen teknologian, bio- ja kiertotalouden ja energiatehokkuuden uudet ratkaisut ja TKI
- Turvesektorin yrittäjien ja turvesektorin muiden toimijoiden osaamisen ja valmiuksien kehittäminen mm. puunkorjuun ja turvesoiden ennallistamisen aloilla uuden liiketoiminnan mahdollistamiseksi
- Pk-yritysten kasvu, kansainvälistyminen ja innovointivalmiudet (ml. liiketoiminta- ja markkinointiosaaminen), toimintaa uudistavat ja tuottavuutta lisäävät investoinnit sekä tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen
- Pk-yritysten bio- ja kiertotalouskonseptit
- Elinkeinoelämälähtöinen innovaatiotoiminta ja TKI-yhteistyö; yritysten ja tutkimuksen yhteishankkeet
- Polttoon perustuvan ja perustumattoman teknologian lisäinvestoinnit (pilarit II ja III)

Rahaston toimilla edistetään energiantuotannon uudistamista älykkään erikoistumisen Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa -painopisteen mukaisesti. Keskeistä on uusiutuvan energian tuotantoon ja energiatehokkuuden uusiin ratkaisuihin liittyvä TKI-toiminta. Etelä-Pohjanmaata kehitetään uusiutuvan energian tuottamiseen erikoistuvana maakuntana, jolloin yhteistyössä ovat mukana yritykset, kehittämisorganisaatiot, oppilaitokset, tutkimuslaitokset, korkeakoulut, järjestöt ja julkinen sektori.

Uusiutuvan energiantuotannon ratkaisut voivat liittyä mm. polttoon perustumattomiin lämmöntuotantoratkaisuihin, kestävään sähköntuotantoon tai energijärjestelmän sektori-integraatioon. Keskeisiä toimia ovat paikallisesti tuotetun kestävä bioenergian käyttö, maatalouden ja elintarviketeollisuuden sivuvirtojen hyödyntäminen paikallisessa biokaasun tuotannossa ja hajautettu energiantuotanto. Ratkaisujen toteuttamista tuetaan selvityshankkeilla.

Maakunnassa on tavoitteena, että energiantuotanto perustuu keskipitkällä aikavälillä merkittävässä määrin polttoon perustumattomaan energiantuotantoon, minkä vuoksi rahaston toimia kohdennetaan alkuvaiheessa erityisesti toimiin, jotka edistävät maakunnan toimijoiden valmiuksia ja osaamista nopeaan siirtymään. Energiasiirtymän alkuvaiheessa turvetta on välttämätöntä korvata energiantuotannossa biomassalla. Sen varastointiin ja hakettamiseen tarvitaan bioterminaleja, jotka parantavat haketoimitusten varmuutta ja polttoaineiden laatua sekä tehostavat kuljetusten ja haketuksen logistiikkaa. Terminaali-alueella voidaan sekoittaa eri energijakeita, ja niillä sekoitetut polttoainekuormat huomioivat paremmin lämpölaitosten tehontarpeet eri vuodenaikoina. Terminaali-investointeja voidaan tukea JTF-rahastosta. Valintaperusteiden mukaisesti biomassan käyttöön liittyvissä investoinneissa on tarkistettava DNSH-periaatteen toteutuminen. Investointi voidaan toteuttaa kuntahankkeena, jolloin terminaali on kaikkien alan yritysten käytettävissä, tai yritys-hankkeena.

Rahaston toimia kohdennetaan pk-yritysten osaamisen ja toiminnan kehittämiseen sekä uuteen liiketoimintaan kestävä energiantuotannon ja energiatehokkuuden saralla. Tuetaan energian käytön tehostamista kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla.

Toimia suunnataan energia-alan osaamisen vahvistamiseen. Turvesektorin toimijoiden osaamista vahvistetaan liittyen mm. puunkorjuuseen. Toimia kohdennetaan tuuli- ja aurinkoenergi-hankkeisiin liittyvän osaamisen ja koulutuksen kasvattamiseen.

Energiantuotantoteknologian investointeihin sekä bioenergian hankintaan liittyvän tiedon ja siltojen investointeihin voi hakea rahoitusta JTM:n pilareista II tai III.

3. Soiden ennallistaminen ja turvemaiden kestävä käyttö

Tuettava toiminta:

- Turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistaminen sekä selvitykset ja pilotoinnit niiden ennallistamisen ja jälkikäytön edellytyksistä ja mahdollisuuksista;

toimintatyyppi kattaa myös turvetuotannosta poistuvien soiden yhteydessä olevat vesistöalueet, mikäli niiden kunnostamisen tarve liittyy turvetuotannon loppumiseen

- Uudelleenkoulutus ja uusien taitojen hankkiminen; ensisijainen kohderyhmä turvesektorilta työttömiksi jääneet tai työttömyysuhanalaiset erityiskohteena nuoret
- Turvesektorin yrittäjien ja turvesektorin muiden toimijoiden osaamisen ja valmiuksien kehittäminen mm. puunkorjuun ja turvesoiden ennallistamisen aloilla uuden liiketoiminnan mahdollistamiseksi
- Elinkeinoelämälähtöinen innovaatiotoiminta ja TKI-yhteistyö; yritysten ja tutkimuksen yhteishankkeet

Rahaston toimilla edistetään turvemaiden kestäväää käyttöä älykkään erikoistumisen Ilmastoviisas Etelä-Pohjanmaa -painopisteen mukaisesti. Turvetuotantoalueiden jälki-käyttö tuo korvaavia työpaikkoja mm. koneurakoitsijoille ja nuorille. Soiden ennallistamisen (väliaikaiset) työllisyysvaikutukset ovat n. 10 htv/1000 ennallistamishehtaari. Ennallistamisella on pitkällä ajalla myönteisiä vaikutuksia vesistö- ja ilmastopäästöihin, luonnon monimuotoisuuteen ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen mm. tulvasuojelua edistämällä.

Toimia kohdennetaan soiden ennallistamiseen ja jälkikäyttöön liittyvän osaamisen kasvattamiseen. Tärkeä kokonaisuus on turvemaiden kestävään käytön osaamisklusterin toiminnan käynnistäminen.

Turvesoiden ennallistamiseen ja jälkikäyttöön liittyen verkostoidutaan muiden JTF-alueiden kanssa, mikä edistää hyvien käytäntöjen valtavirtaistamista ja parhaan kansallisen osaamisen hyödyntämistä.

Maakunnassa on selvitettävä mm. erilaisten jälkikäyttömuotojen ympäristövaikutuksia, ilmasto- ja kosteikkoviljelyn mahdollisuuksia sekä turvetuotannon, suometsätalouden ja turvepeltojen viljelyn kestäviä toimintatapoja. Tutkimus- ja selvityshankkeita sekä pilotoitteja hyödynnetään suokohtaisiin olosuhteisiin parhaiten soveltuvan jälkikäytön kar-toittamiseksi sekä uusien mallihankkeiden ('showcases') löytämiseksi. Tietoa jaetaan maanomistajille neuvonta- ja koulutuspalveluiden avulla.

Jälkikäyttöön voi liittyä yritystoiminnan kehittämistä. Alueiden käyttötarkoitus voi muut-tua (mm. kosteikkoviljely, tuulivoima, luontomatkailu). Jälkikäytön toimien tulee olla lin-jassa ilmastomuutoksen haittojen lieventämisen ja sopeutumisen kanssa sekä selvästi myötävaikuttaa hiilineutraaliin talouteen ja hiilinielujen vahvistamiseen LULUCF-säädös-ten mukaisesti.

Toimia kohdennetaan turvetuotannon kuormittamien vesistöjen kunnostamiseen ja en-nallistamiseen.

Soiden metsittämistä voidaan rahoittaa, jos sillä saavutetaan suolle laaditun analyysin perusteella merkittävä päästövähennys.

4. Tekninen tuki

Tuettava toiminta:

- tekninen tuki

Tehokkaan hallinnoinnin ja käytön kannalta välttämättömät toimet kuten rahoitusvalmisteluun, koulutukseen, hallinnointiin, seurantaan, arviointiin ja viestintään liittyviä tehtäviä.

Viite: 11 artiklan 2 kohdan j alakohta

— **Suunniteltujen toimien synergia ja täydentävyys muiden asiaan liittyvien Investoinnit työpaikkoihin ja kasvuun - tavoitteeseen kuuluvien unionin ohjelmien (siirtymäprosessin tukeminen) ja muiden rahoitusvälineiden (unionin päästökauppajärjestelmän modernisaatorahasto) kanssa yksilöllisten kehitystarpeiden käsittelyssä**

JTF-tavoitteita tukevia EAKR-toimia: mm. TKI-toiminta, digitalisaatio ja pk-yritysten kasvu ja kilpailukyky, energiatehokkuus, kiertotalous.

ESR+ hoitaa laaja-alaisesti työllistämisen- ja uudelleen koulutuksen toimet (ml. sukupuolten väliset tasa-arvokysymykset) huomioiden erityistarpeet liittyen erityiskohderyhmiin (esim. alikoulutetut, haavoittuvassa asemassa olevat, maahanmuuttajat)

Viite: 11 artiklan 2 kohdan k alakohta ja 11 artiklan 5 kohta

— **synergia ja täydentävyys oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin muista pilareista suunnitellun tuen kanssa**

— **toimialat ja aihealueet, joiden tukemista suunnitellaan muiden pilareiden mukaisesti**

Suunnitelma luo edellytyksiä JTM:n pilarien II ja III hyödyntämiselle.

Pilarin II Invest EU -rahoitus sisältää laina-, lainatakaus- ja pääomasijoitusinstrumentteja, jotka tukevat yritystoiminnan kehittymistä aluetalouden vahvistamiseksi ja uusien työllisyysmahdollisuuksien luomiseksi. Hankkeita voivat olla mm:

- kestävän infrastruktuurin (energia, digitaalinen saavutettavuus, raaka-aineiden tarjonta sekä luonto- ja ympäristö) hankkeet
- tutkimus-, innovaatio- ja digitalisaatiohankkeet
- pk-yritysten rahoituksen saatavuuteen ja pääomatukeen liittyvät hankkeet

Pilarin III julkisen sektorin lainajärjestelyjä voidaan hyödyntää mm. kuntien, kuntayhtymien ja julkisten liikelaitosten investointeihin. Hankkeita voivat olla mm.

- polttoon perustumattomat energiainvestoinnit
- maalämpöinvestoinnit
- energia- ja lämpölaitosten kaukolämpöverkkojen investoinnit
- julkisten rakennusten energiainvestoinnit
- kiertotalous, jätteidenkäsittely ja kaupunki-infra

- alemman tie- ja rataverkon kunnossapidon investoinnit (huom. alemman tieverkon perustukset kaipaisivat isoja kunnostus- ja kuivatustoimia, jotta ne kestäisivät ilmastonmuutoksen myötä kasvaneet vesimäärät)

3. Hallintomenettelyt

3.1 Kumppanuus

EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma on yhteinen koko Manner-Suomelle. JTF on yksi ohjelman rahastoista. Hallintoviranomainen on ohjannut valmisteluprosessia, ja maakunnan liitto on johtanut alueellista valmistelua. JTF-valmistelua on Suomessa tukenut "Alueellisten oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmien valmistelutuki Suomessa -hanke", jossa myös Etelä-Pohjanmaa on ollut hyödynsaajana.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman valmistelua ohjaavat kumppanuusperiaate ja suomalainen hallintoperinne, joka korostaa kuulemista, sekä alue- ja rakennepolitiikan rahastojen toimintaa säätelevä lainsäädäntö, jossa on määritelty kumppaneiden osallistuminen EU-ohjelmien valmisteluun ja toimeenpanoon. Valmistelutyö tehdään yhteistyössä maakunnan liittojen, valtion viranomaisten, kuntien ja muiden ohjelmien toteuttamiseen osallistuvien tahojen kanssa.

JTF-maakunnat käynnistivät v. 2020 työskentelyä tukemaan kansallisen JTF-koordinaatioryhmän, josta muodostui tärkeä keskustelufoorumi hallintoviranomaisen ja maakuntien kesken. JTF-valmistelua on käsitelty myös Koheesio 2021+ -työryhmässä.

Kumppanuusperiaatetta on noudatettu Etelä-Pohjanmaan valmistelussa maakunnan yhteistyöryhmän, sen sihteeristön, maakuntahallituksen, sidosryhmätilaisuuksien, työpajojen ja keskustelujen kautta. Maakunnan yhteistyöryhmässä ovat edustettuna alueen kunnat ja maakunnan liitto, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Keski-Suomen ELY-keskus, Metsäkeskus, työmarkkina- ja elinkeinojärjestöt, Etelä-Pohjanmaan korkeakoulukonsortio, ProAgria, LEADER-ryhmät, Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri sekä Suomen Riistakeskus Pohjanmaa.

Valmistelusta on vastannut Etelä-Pohjanmaan liitto yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa. Valmistelua on tukenut asiantuntijaryhmä, jossa on ollut edustettuna mm. turveyrittäjiä, kaukolämpöyhtiöitä, kuntia, tutkimus- ja koulutusorganisaatioita sekä luonnonsuojelujärjestö. Maakunnassa toteutettiin sidosryhmätilaisuuksia, joihin on osallistunut yrittäjiä, kuntien, koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden, kehitysyhtiöiden ja elinkeinoelämän edustajia.

Suunnitteluun osallistettiin nuoria järjestämällä maaseutunuorille (alle 35-vuotiaita maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton jäseniä) kaksi keskustelu- ja työpajatilaisuutta.

Etelä-Pohjanmaalla toteutettiin yhteistyössä Sitran (Suomen itsenäisyyden juhlarahasto) kanssa turvekeskustelu liittyen turvealan oikeudenmukaiseen siirtymään liittyviin haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Keskusteluun osallistui turvealalla ja liitännäisillä aloilla työskenteleviä sekä elinkeinojen ja osaamisen parissa työskenteleviä.

3.2 Seuranta ja arviointi

Maakunnan yhteistyöryhmä seuraa ja arvioi ohjelman toimeenpanoa ja raportoi ohjelman toteutumisesta hallintoviranomaiselle. Ohjelman toteutumistilannetta seurataan sille asetettujen tulos- ja tuotosindikaattoreiden perusteella sekä arvioinneilla.

Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö hoitaa maakunnan yhteistyöryhmän valmistelu-, esittely- ja täytäntöönpanotehtäviä.

Hanketason tulos- ja tuotoskohtaista toteumaa seurataan välittävän viranomaisen toimesta sekä hankkeille asetettavissa ohjausryhmissä.

Tuotosindikaattorit

Tunnus (5)	Indikaattori (255)	Mittayksikkö	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
RCO01	Tuetut yritykset	kpl	30	155
RCO02	Avustuksilla tuetut yritykset	kpl	23	116
RCO04	De minimis -tukea saaneet yritykset	kpl	8	39
RCO05	Tuetut uudet yritykset	kpl	8	39
RCO07	Yhteisiin tutkimushankkeisiin osallistuvat tutkimusorganisaatiot	kpl	1	6
RCO10	Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa	kpl	70	340
RCO38	Turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistettu tai jälkikäyttöön otetun maaperän pinta-ala	ha	800	4000
EECO07	18–29 -vuotiaiden nuorten lukumäärä	kpl	17	85

Tulosindikaattorit

Tunnus (5)	Indikaattori (255)	Mittayksikkö	Tavoite (2029)
RCR01	Tuettuihin yksiköihin luodut työpaikat	kpl	300
RCR03	Tuote- tai prosessi-innovaatioita toteuttavat pienet ja keski suuret yritykset (pk-yritykset)	kpl	47
RCR19	Yritykset, joilla on suurempi liikevaihto	kpl	116
EECR03	Osallistujat, jotka saavat ammattipätevyyden jättäessään toimen	kpl	50

3.3 Koordinointi- ja seurantaelin/-elimet

Etelä-Pohjanmaan liitto vastaa EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman alueellisesta valmistelusta ja alueellisen rahoitussuunnitelman valmistelusta Etelä-Pohjanmaalla.

Maakunnan yhteistyöryhmä vastaa eri rahastojen välisestä yhteensovittamisesta ja edesauttaa laajojen, aluekehittämisen kannalta merkittävien hankekokonaisuuksien valmistelua ja edistää niiden toteutusta. Maakunnan yhteistyöryhmä raportoi EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toteutumisesta hallintoviranomaiselle ja esittää sille ohjelmaa koskevia muutostarpeita sekä tiedottaa ohjelman toimeenpanosta.

Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö hoitaa ja koordinoi rahastojen valmistelu-, esittely- ja täytäntöönpanotehtäviä. Sihteeristön tehtävänä on seurata maakunnan alueella rahoitettaviksi ehdotettuja hankkeita ja raportoida niistä yhteistyöryhmälle.

Välittävinä toimieliminä toimivat Etelä-Pohjanmaan liitto ja Keski-Suomen ELY-keskus. Niiden tehtävät ja toimivalta on määritelty aluekehityslainsäädännössä. JTF:n toimeenpano huomioidaan välittävien viranomaisten hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksissa. Toimeenpanossa hyödynnetään EURA2021-tietojärjestelmää.

4. Ohjelmakohtaiset tuotos- ja tulosindikaattorit

Suunnitelman interventilogiikka edellyttää ohjelmakohtaisia indikaattoreita, koska yhteiset indikaattorit eivät tarjoa riittävän kohdennettuja mittareita kaikkien toimintatyypeillä tavoiteltavien tuloksien mittaamiseen. Listaus/maininnat toimintatyypeistä/konkreettisista tavoitteisista, joiden toteutumista ohjelmakohtaisilla indikaattoreilla seurataan.

NR01 Verkostojen ja innovaatioekosysteemien kehittämät innovaatiot, tuotteet ja palvelut

- Liittyy erityisesti toimintatyyppeihin "Elinkeinoelämälähtöinen innovaatiotoiminta ja TKI-yhteistyö; yritysten ja tutkimuksen yhteishankkeet" sekä "Uudet innovaatiot turpeen korvaamiseksi ja turpeen uudet innovatiiviset käyttömuodot"

NR03 Pk-yritykset, jotka aloittavat uuden liiketoiminnan

- Liittyy erityisesti toimintatyyppeihin "Pk-yritysten kasvu, kansainvälistyminen ja innovointivalmiudet (ml. liiketoiminta- ja markkinointiosaaminen), toimintaa uudistavat ja tuottavuutta lisäävät investoinnit sekä tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen", "Elinkeinoelämälähtöinen innovaatiotoiminta ja TKI-yhteistyö; yritysten ja tutkimuksen yhteishankkeet", "Uusi tai uudistuva liiketoiminta, (ml. yritysverkostojen kehittäminen, yrityskehittämö- ja hautomomallit) sekä yritysten jatkuvuus omistajavaihdoksin" sekä "Pk-yritysten bio- ja kiertotalouskonseptit"

NR09 Pk-yritykset, jotka aloittavat energiatehokkuuteen tai uusiutuvan energian ratkaisuihin perustuvaa uutta liiketoimintaa

- Liittyy erityisesti toimintatyyppeihin "Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden uudet ratkaisut ja TKI"

Taulukko 1.

Tuotosindikaattorit

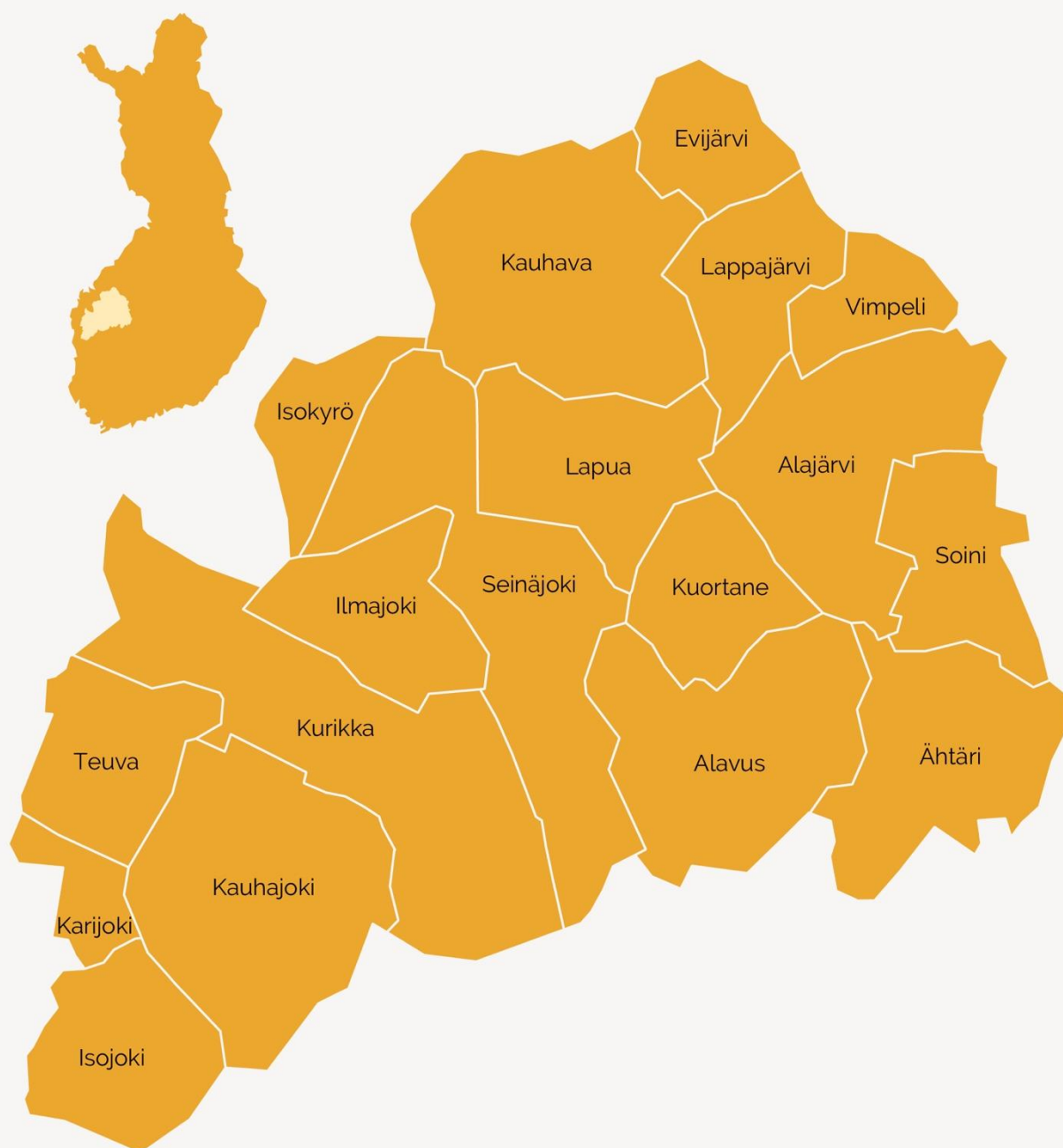
Eritystavoite	Tunnus (5)	Indikaattori (255)	Mitta- yksikkö	Välita- voite (2024)	Tavoite (2029)
Antaa alueille ja ihmisille mahdollisuus käsitellä niitä sosiaalisia, työllisyyteen liittyviä, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä vaikutuksia, joita on pyrkimyksellä saavuttaa vuotta 2030 koskeva unionin energia- ja ilmastotavoite ja unionin siirtymisellä ilmastoneutraaliin talouteen vuoteen 2050 mennessä Pariisin sopimuksen mukaisesti					
	RCO01	Tuetut yritykset	kpl	30	155
	RCO02	Avustuksilla tuetut yritykset	kpl	23	116
	RCO04	De minimis -tukea saaneet yritykset	kpl	8	39
	RCO05	Tuetut uudet yritykset	kpl	8	39
	RCO07	Yhteisiin tutkimushankkeisiin osallistuvat tutkimusorganisaatiot	kpl	1	6
	RCO10	Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa	kpl	70	340
	RCO38	Turvetuotannosta poistuvien soiden ennallistettu tai jälkikäyttöön otetun maaperän pinta-ala	ha	800	4000
	EECO07	18-29 -vuotiaiden nuorten lukumäärä	kpl	17	85

Taulukko 2.

Tulosindikaattori

Erityistavoite	Tunnus (5)	Indikaattori (255)	Mittayksikkö	Perustaso tai viitearvo	Viitevuosi	Tavoite (2029)	Tietolähde [200]	Huomautukset [200]
Antaa alueille ja ihmisille mahdollisuus käsitellä niitä sosiaalisia, työllisyyteen liittyviä, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä vaikutuksia, joita on pyrkimyksellä säävuttava vuotta 2030 koskeva unionin energia- ja ilmastotavoite ja unionin siirtymisellä ilmastoneutraaliin talouteen vuoteen 2050 mennessä Pariisin sopimuksen mukaisesti								
	RCR01	Tuettuihin yksiköihin luodut työpaikat	kpl	o		300		
	RCR03	Tuote- tai prosessi-innovaatioita toteuttavat pienet ja keskisuuret yritykset (pk-yritykset)	kpl	o		47		
	RCR19	Yritykset, joilla on suurempi liikevaihto	kpl	o		116		
	EECR03	Osallistujat, jotka saavat ammattipätevyyden jättäessään toimen	kpl	o		50		
	NR01	Verkostojen ja innovaatioekosysteemien kehittämät innovaatiot, tuotteet ja palvelut	kpl	o		120		
	NR03	Pk-yritykset, jotka aloittavat uuden liiketoiminnan	kpl	o		47		

	NR09	Pk-yritykset, jotka aloittavat energiatehokkuuteen tai uusiutuvan energian ratkaisuihin perustuvaa uutta liiketoimintaa	kpl	0		40		
--	------	---	-----	---	--	----	--	--

www.epliitto.fi

Kampusranta 9 C / PL 109 / 60101 Seinäjoki

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO

Regional Council of South Ostrobothnia